

Karin Lindqvist

Y60

Född 1912

Bibliotekarie sedan 1935. Arbetade först på bibliotek i Göteborg i 10 år och därefter i Kungsbacka.

Jag är född 1912 i lärarfamilj och kom på det sättet tidigt i kontakt med böcker. Jag var 6 år när jag började läsa och gick i skola för min mamma, som var lärarinna. Det var i Storfors i Värmland, ett brukssamhälle, där det varken fanns bibliotek eller andra begivenheter i den vägen. Mor var småskollärare och far folkskollärare. Det lästes givetvis mycket i hemmet och det lästes högt för oss. Jag lärde mig att läsa ganska fort på köksspisen där det stod Hus - qvarna. Dom första bokstäverna lärde jag mig där. Så jag läste innan jag var 6 år. Och då var det givetvis skolböckerna först och främst. Det var Rodhes läsebok med dom klassiska sedelärande berättelserna. Jag minns, när jag fick min allra första bok, då var jag 7 år och det Amy Palms "Greta och Vanda" som fortsattes med "Borta och hemma" och så var det en del till. Och då kunde jag läsa själv och var väldigt stolt. Sen fick man faktiskt böcker, sagoböcker mest.

Min far var primus motor i föreläsningssällskapet, som fanns då, och därför fick vi i vårt hem ta emot alla gästföreläsarna. Detta minns jag väl. Och det var den tidens författare och folkbildare. Den jag minns tydligast är Verner Rydén, som sedermera skrev en skolbok i samhällskunskap. Han hade en sån enorm mage, så när jag skulle sitta i hans knä, halkade jag ner ideligen.

Vi flyttade snart från Värmland till Dalarna och där gick jag i skola. Det fanns ett litet bibliotek i skolan med böcker som var väl inbundna och klädda i brunt papper. Mest sagoböcker. Men vad jag kommer ihåg, det var Allers Familjejournal. Den hämtade man väldigt mycket av sitt vetande ur på den tiden. Dels små häften som kom ut och så tidningen. Bland sagoböckerna fanns många av Bröderna Grimm. Sen kom en sagosamling, som hette "Våra vackraste folksagor" av Djurclou som jag inte tror är så väldigt känd. De var väldigt fantasifulla och underfulla och vi läste dem mycket.

Barnbibliotekets saga hade vi hemma. Och där fanns naturligtvis Robinson Crusoe och den sortens berättelser.

1920, när jag var 8 år, flyttade vi ner till Mölnadal och det första vi frågade efter var biblioteket och så småningom hittade far ett. Inrymt ovanför pastorsexpeditionen. Det var öppet en gång i veckan och sköttes av folk som satt på pastorsexpeditionen. Detta var ett litet kommunbibliotek. Och det här - det skulle givetvis utvecklas - far var en entusiast och en eldsjäl och satte oss ungar att på sommaren klä alla bibliotekets böcker i brunt papper och förse dem

med etiketter. Och så gjordes det någon sorts system av det hela. Böckerna lånades ut och man skrev upp låntagarens namn och boken i en liggare. Krav och sånt förekom inte. Det var inte heller så stor utlåning efter vad jag kan förstå.

Men det här var ju klart otillräckligt, ty Mölndals kommun växte väldigt på den tiden och så småningom utverkades nya lokaler i Götiska förbundets skola, ett gammalt 1600-tals hus. Min far ringde till Dicksonska biblioteket och fick hjälp därifrån med katalogisering. Så infördes det Dicksonska systemet i Mölndal och fick vara kvar ända fram tills fotograferingen kom. (Dicksonska systemet = Detroit-systemet). Och hela somrarna satt vi ungar där och klädde in böckerna. Mest jag förstås. Man måste ju lyda. Men så fick man ju läsa. Man läste allt. Rubb och stubb. Både lämpligt och olämpligt. Man hade mest underhållningsromaner där. En del som jag kommer ihåg av det man läste är "Kathy i hemmet" och "En liten prinsessa" av Hodges - Burnett. Och Singleton. Sen minns jag särskilt en som hette "Lilla Ebba och hennes vänner" av Ebba Lewenhaupt som vi läste högt hemma och hade hemskt roligt med. Och så småningom växte aptiten och jag minns att vi läste Shakespeare och spelade - gav varandra roller. Jag var hemskt förgräddad när jag fick spela Amman. Så upptäckte jag Oliver Twist och grät en sommar. Och David Copperfield. Romantiska, underbara böcker var Stratton - Porters "Flickan från Limberlost-skogen" och "Freckles och Ängeln" - de hade ju en främmande miljö för oss och man identifierade sig ju väldigt mycket med figurerna man läste om - det var från Kanada och jag tyckte det var oerhört spännande.

Sen växte aptiten mer och mer och man läste allt som kom i ens väg. Ann på Grönkulla var en stor upplevelse och den läser jag än idag, när jag är sjuk och dålig. Första delen alltså. I avsaknad av radio blev det ju böckerna man hade att hålla sig till. Högläsningen försvann efterhand - det gick för sakt och man ville helst läsa själv. Det var förbjudet att läsa i sängen på kvällarna, varför man hade en ficklampa och läste under täcket. Bok efter bok. Så kom scouttiden och då läste man Ebbe Lieberath "Klämmiga flickor och Klämmiga pojkar" och var oerhört klämmig själv med skärp och kniv i bältet.

I skolan öppnades på den tiden en läsvärld för en genom att man studerade en del litteraturhistoria och därigenom fick upp ögonen för de stora och sen hade min far föredrag om författare som Geijer och H.C. Andersen och framförallt om Topelius som vi naturligtvis läste.

Jag fick följa med till hans föreläsningar och spela på skolorglar som en slags melianaktsmusik. Och han hade ljusbilder, som var handtillverkade någonstans i Värmland och då läste han Topelius dikter och även sagorna.

Man blev ju så väldigt engagerad därför att läsoplevelsen just var det viktiga. Det fanns ju knappt bio och den bio man fick se var den tidens pang-pang-filmer - stumfilm och sånt.

Så kom man så småningom in på Jeanna Otherdal och hennes "Skolflickor" och sen över till Elin Wägner och Sigfrid Siwerts, som hörde till dom stora då och framför allt Runeberg. Min mor kunde Fänrik Stål utan till så hon läste ofta dikterna för oss när vi gjorde någonting i köket. Jag minns när han läste Döbeln vid Jutas. Tårarna rann både på henne och oss. Vi tyckte den var så underbar. Man var ju så väldigt fosterländsk. Lyrik läste vi också mycket. När man är så där ung blir man ju väldigt romantisk. Fröding var den stora favoriten länge och givetvis Viktor Rydberg och Tegner. Den vägen gick det fram emot Moberg och Martinsson när han kom med sina sjöböcker.

I skolan gick jag tills jag var 20 år och gifte mig sen väldigt ung med en sjöman och då måste jag ju hitta på någonting igen och förstod att biblioteket skulle bli mitt andingshål. Så jag traskade ner till Dicksonska biblioteket och träffade överbibliotekarien där, Genell, som var så förfärligt snäll och lät mig gå som elev ett år - utan lön givetvis och med full tjänstgöring. Mot det fick jag vara med på alla avdelningar och lära mig så mycket som möjligt. Sen ansågs jag mogen att börja vikariera på filialerna och kom till Redbergslid och Getebergssäng. Främst fick jag tjänstgöra på barnavdelningen uppe på Redbergslids gamla bibliotek, som låg ovanpå en liten bio (Östra bio). Lokalen var liten och mörk. Bibliotekets lärum var öppet mellan klockan åtta och tio på kvällen för dom som bara ville läsa dagstidningar och det var ganska många roliga och kufiska personer som rasade in och läste tidningar. Där satt man liten och ensam och rädd. Ett slags jourtjänstgöring. Men det var samtidigt hemskt roligt. Sen flyttade biblioteket upp till Redbergslids stora gård och där hade vi också öppet på kvällarna. Och hela tiden hade man chansen att läsa. Och gjorde det jämnt jämnt - i synnerhet som man var mycket ensam. Det är svårt att komma ihåg titlar men jag minns t.ex. när Huxleys "Du sköna nya värld" kom och jag tyckte den var hemsk och otäck och verklighetsfrämmande då.

Och sen arbetade jag på Getebergssängs bibliotek, som var inrymt i en gammal byggnad som hade varit epidemisjukhus och där var jag faktiskt mest och vikarierade.

4.
1944 flyttade vi till Kungsbacka och när jag väl kommit iordning letade jag rätt på biblioteket som låg högst på tredje våningen i stadshuset, inrymt i två små rum - jag tror det var 150 m². Det var öppet tre kvällar i veckan och en förmiddag och sköttes av en filialföreståndare, som gärna ville ha mig som vikarie. Hon hade aldrig haft någon tidigare.

Ja, och så började dansen. 1948 kom jag med i biblioteksstyrelsen som sekreterare. Det började röra på sig för biblioteket eftersom stan växte och vi utverkade att få hålla öppet mer och mer. Men eftersom hennes lön var så väldigt dålig, måste hon ha ett annat arbete bredvid och då fick jag sköta biblioteket till den svindlande summan av 3:20 per timma. När hon hade börjat i slutet på 30-talet var hennes lön 2 kronor i timman. Nu hann hon inte göra allt arbete under betald tid utan bokinköp och sådant sköttes tillsammans med biblioteksstyrelsen som alltid hade sitt ord med i laget. I synnerhet när det gällde böcker som var dyrare än 50 kronor. Jag minns t.ex. när vi köpte Churchills memoarer. Det beslutades av biblioteksstyrelsen. Samma sak med vissa uppslagsverk. Annars hade hon ganska fria händer att köpa det hon tyckte var lämpligt men naturligtvis med mycket litet anslag. Jag tror att när biblioteket startade 1911 begärde man 150:-- till bokinköp vilket också beviljades av fullmäktige. När jag kom in 1948 låg hela den stora biblioteks - budgeten - alltså med lön och allt - på omkring 10.000:--.

Karin L. läser nu ur gamla protokollböcker:

Från ett konstituerande sammanträde om frågan om inrättande av ett bibliotek inom Kungsbacka stad. Den 19.1.1911. Frågan hade väckts inom skolrådet som vid upprättandet av innevarande års budgetförslag från folkskolan hemställt att kyrkostämman måtte dels bevilja ett anslag av 75:-- för inrättande av ett församlings - bibliotek dels hos stadsfullmäktige anhålla om beviljande av ett bidrag för 1911 å 150:-- för samma ändamål. Det här stöttes och blöttes lite grand och så småningom tog man i fullmäktige beslutet. Så gjordes även förslag till stadgar:

Paragraf 1: biblioteket avser att genom utlåning av god litteratur samt genom att giva tillfälle till läsning på stället av böcker och tidskrifter m.m. verka för spridandet av kunskaper och upplysning inom samhället. Bibliotekets angelägenheter handhas av en under stadsfullmäktige sorterande styrelse bestående av 5 personer som för en tid av 4 år av stadsfullmäktige utses i samband med val till kommunala befattningar inom staden.

Sen skulle styrelsen varje år hos stadsfullmäktige söka bidrag.

I skrivelsen till stadsfullmäktige den 29.3.1911 anhåller man om biblioteket och bl.a.:

att för detta ändamål anskaffas litteratur av gott och allmän - bildande innehåll med uteslutande av s.k. tendensskrifter.

att i biblioteket jämväl inrymmes böcker som avser främjande av skolundervisningen och församlingsintresset för övrigt särskilt med hänsyn därtill att kyrkostämman på skolrådets förslag fattat beslut om inrättandet av ett församlingsbibliotek.

att såsom lokal för biblioteket användes rådhusalen då stadens borgmästare förklarar sig ej hava något däremot att invända.

att i nämnda lokal befintliga möbler få i mån av behov för biblioteket användas och att erforderliga åtgärder vidtages dels för anordnande av förvaringsplats för bibliotekets böcker m.m. dels och möjligen för komplettering av belysningen och att en biblioteksstyrelse ... snarast möjligt utses.

att för bestridande av kostnaderna för nödiga lokalanordningar beviljas ett belopp av 150:-- samt att för bokinköp och övriga behov för bibliotekets ordnande innevarande år beviljas ett anslag av 200:--.

Låntagare äger att samtidigt till låns erhålla endast en bok eller högst två band av samma arbete. Lånad bok av mindre omfång får behållas högst 14 dagar - vidlyftigare arbete högst en månad. För varje överskjutande vecka erlägges en plikt av 25 öre för varje band.

Låntagare ansvarar för all skada som annorledes än genom oundgänglig nötning vederfarits till honom utlånad bok och ersätter skadan enligt bibliotekariens värdering.

Förkommen bok ersättes med dess bokförda värde. Person som häftar i skuld till biblioteket för böter eller skadeersättning må ej begagna sig av biblioteket förrän skulden är gäldad.

Utlånad bok få ej till annan överlätas.

Person i vars hem smittsam sjukdom förefinnes får ej erhålla boklån eller begagna bibliotekets läsrum. Innehar han lånad bok bör densamma före återlämnandet om möjligt desinficeras. Hindras han av nämnda orsaker att inom föreskriven tid återlämna boken vare han fri från böter i händelse han i rätt tid till bibliotekarien gjort anmälan härom.

Den 12 november ~~år~~ 1936 har vi ett protokoll. Då hade bibliotekariens lön utbetalats med 360:--/år, inköp av nya böcker hade stigit till 200:-- och inbindning av äldre böcker 200:-- . Det årets budget slutade på 845:-- .

1937 var bibliotekariens lön 550:-- och hela budgeten slutade på 1120:-- . Verksamheten växte och här står på ett ställe att man beslutat höja städerskans lön till 25:--/mån., vilket var ett stort framsteg.

1948 expanderade biblioteket en del. Man fann att det var för trångt. Det fanns ett litet läsrum för tidningar och tidskrifter men utlåningslokalen var knappt större än 100m². Vi fick ett rum till. 1948 var budgeten uppe i 10.350:-- och då var bibliotekariens lön 3.600:-- och bokanslaget 5.500:--.

De flesta böckerna köptes genom bokhandeln här och bands av en lokal bokbindare.

Förutom underhållningslitteraturen började man nu satsa på att få en bra referensbokhylla och den blev faktiskt rätt bra med mycket uppslagsböcker och större verk.

Varje år på styrelsens sammanträde beslöts vidare att man skulle prenumerera på ett antal tidningar. 1953 t.ex. på Värld och Vetande och Världsnytt som då kom till de övriga tidningarna som var Vecko-Journalen och någon dagstidning. Och lokaltidningen givetvis.

1953 ökade man också utlåningstiden till 16 timmar/vecka.

Kungsbacka var en utpräglad pensionärsstad och låntagarklientelet utgjordes till stor del av äldre kvinnor - ensamma. Bokbeståndet utgjordes ju till väsentlig del av underhållningsromaner och det var väl mycket inköpt med tanke på alla dessa läsare.

Nu (1953) började det väckas till liv en väldig läslust hos ungdomen. Dom hittade dit. Och nu inköptes väldigt mycket barnböcker. Samrealskolan hade vuxit och därifrån kom många. Utlåningen växte.

Genom att många barn hade långa skolvägar blev biblioteket en uppehållsplats och man passade på att låna böcker medan man väntade på sina bussar. Snälla och tysta barn. Fast det är förstås inga problem idag heller.

Fråga

- Det här med att Kungsbacka låg nära havet, betydde det att ni köpte böcker om segling och båtar.

Jag tror inte det var så uttalat och jag tror inte det fanns så väldigt mycket annat än just resebeskrivningar. Schildt kom ju med sina beskrivningar men fackböcker tror jag inte det fanns så mycket av i den vägen. Det var mest års- och idrottskrönikor. 1964 fick vi en ny bibliotekschef - en bibliotekarie som var utbildad - och då kom det väldigt mycket nya böcker av helt ny kvalitet och det ryckte ju upp standarden. Han var mycket intresserad av konst så vi fick en hel del ny konstilliteratur och även allmänintresserad - han köpte in en hel del översättningar av skönlitteratur som vi inte haft så mycket av förut. Verksamheten växte. Vi hade mycket mer öppet och biblioteket blev något att räkna med. Men vi blev trång - bodda och fyra stycken - däribland jag - fick i uppgift att utreda frågan om det nya biblioteket och var det skulle ligga. Vi blev hänvisade olika lokaler i Kungsbacka men kunde inte godta någon för

hela tiden hade jag baktanken att vi skulle in i hotellet som låg i samma hus med ingång från framsidan. Jag blev vederbörligen häcklad och hånad av stadens styrande, som tyckte det var en helt omöjlig tanke. Men så småningom gick det ändå därhän därför att hotellet skulle läggas ner. Och det var en utmärkt placering - första våningen och ganska hyggliga lokaler - och då begärde vi 1000 m². Stan hade vuxit från omkring 2000 när vi flyttade in till omkring 6000 (före sammanläggningen alltså). Idag är det en stor kommun på 40.000.

Så småningom invigdes det nya biblioteket 1969 men då kapade man bort en bit från oss så vi fick endast 600 m² i alla fall. Men vi tyckte ju då att det var väldigt fina lokaler - vackert inredda av arkitekterna - bokbeståndet ökades väsentligt. Jag tyckte själv att tonvikten hade lagts lite för mycket på det estetiska och lite för lite på det biblioteksmässiga och det tycker jag fortfarande. Det är vackert när man kommer in - ger ett vackert intryck - men baksidan är mindre vacker med urdåliga arbetsrum och en tråkig källare som inte är ordentligt inredd och det är ingen tanke på den personal som ska arbeta där egentligen. Personalrum i källaren utan fönster. Ingen förvaltning skulle godta ett sådant arbetsrum idag någonstans. Bristerna syntes däremot inte utåt. Och allmänheten var ju glad att få komma in i ett vackert och ljust rum och låna de böcker man ville ha. Bokanslagen växte nu i takt med efterfrågan. Idag är bokanslaget ca 400.000:- men det gäller alltså hela storkommunen med de sex filialerna. Och därtill bokbussen.

För att återgå till starten. Då fanns små hembygdsbibliotek i socknarna runt omkring. Startade i allmänhet av hembygdsföreningarna. Någon egentlig filial fanns inte från början till stadsbiblioteket. Däremot blev det så småningom ett sjukhusbibliotek på sjukstugan. Det startade egentligen med att jag var patient där och upptäckte att där inte fanns en enda bok, så vid nästa sammanträde med biblioteksstyrelsen begärde jag att det skulle utredas om det inte kunde startas ett sjukhusbibliotek. Och med överläkarens goda minne fick jag i uppgift att göra det. Fick ett anslag om 500:- av landstinget för inköp av böcker och lönen bestämdes i stadsfullmäktige till 5:25 /tim. Och där startade jag 1956 och skötte det 15 år. Och där hade jag verkligen en funktion att fylla för det var ett litet sjukhus med akut- och långvård. Där fanns behov av att ha böcker att läsa. Så småningom lånade jag givetvis dupletter från stadsbiblioteket så att vi hade ett bokbestånd på ca 1000 band. Och så köptes det en stor och tung och otymplig vagn från Btj. Den drog jag omkring där och pratade om väder och vind. Det blev ju nästan mer biblioterapi i början. Men

8.

det fanns många läsare där som var så oerhört glada för det här biblioteket. Och nu har det vuxit och utvecklats till ett fint medicinskt bibliotek och ett stort personalbibliotek också.

Beträffande utvecklingen på biblioteken under årens lopp kan jag säga att som jag upplever det är det finaste det att böckerna har blivit allmän egendom - ingen behöver gå och vara törstig eller sugen på böcker - alla har chans att läsa precis vad man vill. Alla önskemål kan tillfredsställas - man kan studera och man kan få väldigt mycket hjälp av biblioteken. Bortsett från den här fantastiska tekniska utveckling som har kommit de senare åren och som jag har fått vara med om - med dataanläggningar och såna finesser - så är ju det väsentliga ändå boken - biblioteket är den luft som jag har andats och jag tycker det är så skönt att det har fått en så framskjuten plats i alls liv.

Beträffande eventuella värden som gått förlorade med dagens bibliotek: jag saknar egentligen inte något särskilt - kontakten med låntagarna är på de mindre enheterna ~~läg~~ lika bra idag som förr - kanske är det skillnad på större bibliotek. Men bibliotekariernas idealitet tror jag nog inte är lika stor idag. ()